

Faik Ökte: Varlık Vergisi Faciası

Posted on 14/10/2017

HAFIZA insan için her şeydir. Hafızanın tam ziyası deliliktir. Bununla beraber insan, zaman olur ki, hatırlayamamak, unutmak için nefesine cebreder, untabilmeyi mazhariyet, saadet sayar.

Bize yapılan fenalıkları unutmamız bazen kemal ve fazilet ölçüleriyle ölçülür. Fakat bu ölçü bizim kahramanı olduğumuz fenalıklara tatikiledilemez. Bununla beraber kabul etmek lâzımdır ki zamanın külleri gün gün hafızalarımızın üzerinde kalınlaşmakta, vukuatın vuzuhunu, netliğini kaybettirmefktedir. Bu hal acılarımızı, ıstıraplarımızı unutmak için az çok bize yardım eder...

Kitleye taallûk eden bahislerde yukarıki ölçülerin kullanılması hata olur. Milletlerin hayatında unutulmaması lâzım gelen destanlar, kahramanlıklar, felâketler, acılar vardır. Bunlar tarihin malıdır. Yeni nesiller kendilerinden evvel gelenlerin iyi ve fena taraflarını böylece görür, onların düştüğü hatalara düşmemeye çalışır...

Varlık Vergisi Cumhuriyet malî tarihinin yüz kızartan bir sahifesidir. Bu verginin tatbikinde benimle beraber çalışan arkadaşlarımın çoğu ondan nefret ederler ve bu ceninin gömülmesini isterler. Ben bu fikirde değilim. Bu faciada siyaset adamlarının, memurların, mükelleflerin, karşılıklı rolleri, hataları, ıstırapları vardır; onları olduğu gibi belirtmek, bu faciayı bütün çıplaklığıyla meydana çıkarmak ve bu suretle benzeri yeni yeni faciaların tekrarlanmasına mani olmaya çalışmak, hepimize düşen bir vazifedir.

Ben bu kitabı işte bunun için yazıyorum. Kitabın tetkikinden de anlaşılacağı veçhile, bu vergi bir siyaset adamının dimağından doğmuştur; teknik servislerin bunda hiçbir dahli yoktur. Memleketimizin bünyesi bu çeşit siyaset adamlarının doğmasına, daha doğrusu siyaset adamlarının bu gibi ucûbeler doğurmasına müsaittir. Bu sebeple bu faciayı örtinek ve gömmektense bilâkis açmak ve meydana çıkarmak daha faydalı olur. Bu bir az da Vatan ve Memleket meselesidir. Çünkü bu dert her zaman nüksedebilir. Bund'an başka bu verginin, o zamanki düşünüşe göre, doğmasını icabettiren sebep ve zaruretler vardır. Bunları Yarının malî tarihini yazacaklara olduğu gibi nakletmek, bizim neslin borcu ve vazifesidir.

Bu satırları yazarken o facianın üzerinden 7 uzun sene geçmiş bulunuyor. İstırap ve göz yaşı ile yoğurulmuş bu badirenin kahramanları yıpranmış ve ihtiyarlamış gibidir; aradan bir kısmı göçüp gitti bile...

Ben şimdi hafızalarda silinmeye yüz tutan hâdiselerden bazılarını tekrar yaşamağa ve yaşatmağa çalışacağım. Bu işte muvaffak olacağım şüphelidir. Mevzuun ilme, trajediye kaçan birbirine zıt çehreleri vardır. Müsbet ölçülere dayanan bir ilim kitabıyla Shakespeare'in kaleminden çıkması gereken bir facia bir kitapta ne kadar birleşebilirse, ben de ancak o kadar muvaffak olacağım...

Bu kitabı yazmaya cür'et edişimin sebebi, bu mevzuu yazmaya ehil tek insan oluşumdur. İşin başında tutulan çalışma şekli ve sonraları hâsıl olan yeni zaruretler, beni bu dairenin merkezinde bulundurdu. Filhakika alâkalı fasıllarda görüleceği veçhile bu ıkanunu çıkarmayı

zamanın Başbakanı düşünmüş, Meclisi ve Mâliyeyi arkasından sürüklemiştir. Meclisin karma komisyonu kanunu bir celsede çıkarmıştır. Burada kanunu Başbakan Ş. Saraçoğlu müdafaa etmiş, Maliye Bakanı Ağralı susmuştur.

Verginin asıl sıklet merkezi olan İstanbul'da tahakkuk işlerinde rol alan komisyon azaları, Vali Lütfü Kırdar, Parti Müfettişi Suat Hayri Ürgüplü, Maliye Hesap Uzmanları, vergi tahsil safhasına gelince sahneden çekilmişlerdir. Bir kısım müfettişler yalnız tahakkuk işinde çalışmış, tahsile karışmamışlardır. Teftiş Kurulu Başkanı Şevket Adalan zamanla işten kendini yavaş yavaş çekmek basiretini göstermiş, tahsil işini idaredekilerle şubelerde tahsille uğraşan birkaç müfettişin omuzuna bırakmıştır. Mükerrerlik, maddî hata, ecnebi servislerinde çalışan müfettişler işin yalnız bu kısmını görmüşlerdir. Merkezde bu işlerle uğraşanlar, Meclis dilekçe komisyonu azası hâdiseyi yalnız bu zaviyeden tetkik etmişlerdir.

Ben verginin tahakkuk ve tahsilinde birinci plânda vazife aldım. Kanun yapılırken merkezle temasta idim. Tahakkukta büyük mükellefleri vergilendiren birinci komisyonda mâliyeyi temsil ettim. Vazifem dolayısıyla ikinci ve üçüncü komisyonların mesaisini sağladım. Tahsilde vergisi 50 binden yukarı olan mükellefleri şahsen ben takip ettim; bunların vergilerini yatırttım. Vergisi bu hadden aşağı olan mükellefleri şubelerdeki müfettişler takip ederdi. Bu müfettişler merkezde bir müfettişe bağlı idi. O da benimle beraber çalışırdı. İşbirliğini bu suretle sağlamıştık.

Mükerrerlik, maddî hata istidaları bana verilir, benim vasıtamla merkeze intikal eder, cevaplan benim imzamlarla alâkalılara tebliğ edilirdi. Böylelikle bu servisin bütün muhabere ve muamelâtına hakimdim.

Ecnebi vergileri üzerinde tenziller yapan heyetin mesaisi müfettiş raporlarına istinat ederdi. Bu tetkik sonunda verilen kararlara müsteniden şubelere gönderilen tecil emirlerini ben imza ederdim.

Borcunu ödemeyen mükellefleri çalışma kampına göndermek salâhiyeti benimle Valiye aitti. Buna ait cetvelleri hazırlatır, imza eder, Valiye gönderirdim. Nihayet mahallin en büyük malmemuru olmak sıfatiyle memurlar üzerinde hudutsuz bir nüfuzum vardı. Beğenmediğim, şüphe ettiğim bir memuru derhal uzaklaştırdım.

Yukarıda tesbit edilen durum işlerin bende temerküzünü icap ettiriyordu. Bu bakımdan tatbikatın, haklı veya haksız, bir kısım günahlarını peşinen tekabbül ediyorum.

Şurasını da belirtmek isterim ki bu satırları yazarken tez gütmedim. Politika girdabına girmedim. Her hangi bir davayı ispata çalışmadım. Yalnız ve yalnız hakikatlere sadık kalmaya uğraştım. Aksi halde zaten bu Kitabı yazmaya lüzum ve mahal yoktu.

Yaşadıkları dünyanın cereyanlarından, gelişmelerinden, siyasî tarihin ibaret dolu sahifelerinden bihaber, ömürlerini kahve dedikodularıyla israf eden kısa görüşlü bir kısım sözde politikacıların, daha ellerine almadan, içindekiler hakkında bir fikir edinmeden kitabımı mahkûm edecekleri muhakkaktır. Kendilerinkine uymayan düşünceleri küfrü ilhâd addeden bu betbahtlar, demagoji yollarına saparak belki de beni devlet sırlarını ifşa ile de itham edeceklerdir. Bu gibilerin en yüksek politikası kendi menfaatlerinin devamıdır. Aksi istikametten esen her rüzgâr onlar için bir tehlikedir ve bu memleketin aleyhine esiyor göstermek onların eskidenberi okudukları hayide bir masaldır. Fakat Hakikat şudur ki, bu traji-komedinin daha o zaman bile sır olan tarafı kalmamıştı. Yanyana iki dükkânda çalışan, aynı kirayı veren, aynı istidatta olan müslim ve gayri müslim iki vatandaşa tarh ettiğimiz vergilerin arasındaki ölçsüz fark, verginin ilânı günü foyamızı meydana vurmuştu. Tebaalarının himayesi emrinde sefarethanelerin hâriciyemize tevdi ettikleri yüzlerce notalarda ise Türk ve ecnebiden cetveller halinde misaller veijlerek mükayeseler yapılmıştır.

Binaenaleyh vergi tarhında mahremiyet, sır, bahis mevzuu olamaz. Bunlar bütün vatandaşların gözü önünde yapılan şeylerdir. Benim bu kitapta aydınlattığım noktalar, bu işlerin nasıl ve kimler tarafından idare edildiğini, saplandığımız batağa hangi yollardan

gittiğimizi göstermekten ibarettir. Bence vakıanın ibretle seyredilecek tarafı da budur.

F. Ö.

[Varkık Vergisi Faciası Kitabını PDF olarak buraya tıklayarak indirabilirsiniz](#)